

חלק ב

כל הפרשנים רואים את הקשר בין העיר בית לחם למשיח. השאלה היא, מהו הקשר הזה? מיכה הנביא מבהיר את העניין בפרק ד. בפרק הזה מיכה מתחיל לדבר על אחרית הימים,

וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, יְהִיֶה הַר בֵּית-יְהוֹנָה נְכוֹן בְּרֹאשׁ הַהָרִים, וְנִשְׂא הוּא, מְגֹבְעוֹת; וְנִהְרֹו עָלָיו, עַמִּים. וְהָלְכוּ גוֹיִם רַבִּים, וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל-הַר-יְהוֹנָה וְאֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִזְרְנוּ מִדְרָכָיו, וְנִלְכֶה בְּאַרְחֻתָיו: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וּדְבַר-יְהוֹנָה מִירוּשָׁלַם. וְשֹׁפֵט, בֵּין עַמִּים רַבִּים, וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עַצְמִים, עַד-רְחוֹק; וְכַתְּתוּ חֲרֻבְתֵיהֶם לְאַתִּים, וְחִנִּיתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת--לֹא-שָׂאוּ גוֹי אֶל-גוֹי חֲרָב, וְלֹא-יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה.

מיכה ד. א-ג

הנבואה הזאת מופיעה גם בספר ישעיהו בפרק ב. כל הפרשנים מסכימים שהנבואה הזאת היא נבואה משיחית. בפסוק י מיכה מתחיל לדבר על גלות בבל ובסוף הפסוק הוא מאשר שהקב"ה יגאל את יהודה מבבל. רוב הפרשנים אומרים שהפסוקים הבאים (יא-יג) מתארים את הגאולה הסופית. במשך התקופה הזאת גויים רבים יבואו להלחם בישראל. בזמן הזה הקב"ה יחזק את עם ישראל והם יביסו את הגויים,

וְעָתָה נֶאֱסְפוּ עָלֶיךָ, גוֹיִם רַבִּים--הָאֹמְרִים תִּחְנַף, וְתַחֲזוּ בְצִיּוֹן עֵינֵינוּ. וְהָמָּה, לֹא יָדְעוּ מַחְשְׁבוֹת יְהוָה, וְלֹא הִבִּינוּ, עֲצָתוֹ: כִּי קִבְּצָם, כְּעֵמִיר גִּרְנָה. קוֹמִי וְדוּשִׁי בַת-צִיּוֹן, כִּי-קִרְנֶנְךָ אֲשִׁים בְּרִזָּל וּפְרֻסֵתֶיךָ אֲשִׁים נְחוּשָׁה, וְהִדְקוֹת, עַמִּים רַבִּים; וְהִחַרְמָתִי לִיהוָה בְּצַעַם, וְחִילָם לְאֲדוֹן כָּל-הָאָרֶץ.

מיכה ד. יא-יג

מיכה כתב בפרק ד באופן הידגיש את העובדה שגלות בבל בשום פנים לא תבטל את הגאולה העתידה לבוא. בעצם מיכה כתב את הפרק הזה כדי לעודד את עם ישראל שלמרות שהגלות תהיה תקופה קשה מאוד, הבטחתו של השם עדין קיימת.

בסוף הפרק הזה יש פסוק מוזר שקשה להבינו,

עֲתָה תִתְגַּדְּדִי בַת-גְּדוּד, מְצוֹר שָׁם עָלֵינוּ; בְּשֶׁבֶט יָכוּ עַל-הַלְחִי, אֵת שִׁפְט
יִשְׂרָאֵל.

מיכה ד.יד

הפסוק פותח במילה "עתה" על איזו תקופה מדבר הפסוק מדבר? רוב
הפרשנים חושבים שהוא מדבר על התקופה המיידית לפני חורבן בית
שני. לכן יש קשר בין הפסוק הזה לגלות הרומית. הגלות הזאת היא
הגלות הסופית שתסתיים בביאת המשיח. המילה הבאה היא
"התגודדי". מהי משמעותה של המילה הזאת? מצודת ציון אומר "ענין
שריטת הבשר" כפשוטו "לחתוך" או לכרות". המילה מופיעה בספר
דברים,

בְּנִים אַתֶּם, לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא תִתְגַּדְּדוּ, וְלֹא-תִשְׁיִמוּ קַרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם-
לְמֵת.

דברים יד.א

דוגמאות נוספות,

וַיִּקְרְאוּ, בְּקוֹל גְּדוּל, וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּט, בְּחַרְבוֹת וּבְרַמְחִים--עַד-שִׁפְךְ-דָּם,
עֲלֵיהֶם.

מלכים יח.כח

בָּאָה קַרְחָה אֶל-עֵזָה, נְדַמְתָּה אֲשַׁקְלוֹן שְׂאֲרֵית עִמָּקָם; עַד-מָתִי, תִתְגַּדְּדִי.
ירמיהו מז.ה

וַיִּמְתּוּ גְדָלִים וּקְטָנִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת, לֹא יִקְבְּרוּ; וְלֹא-יִסְפְּדוּ לָהֶם--וְלֹא
תִתְגַּדְּדוּ, וְלֹא יִקְרַח לָהֶם.

ירמיהו טז.ה

הפסוקים הללו מלמדים אותנו שהייתה מסורת אלילית לחתוך את הגוף
כדי להביע אבל וצער. הפסוק ממיכה מדבר על המצור שהיה כאשר
טיטוס החריב את ירושלים. מיכה השתמש במילה הזאת לגלות את
המצב הרוחני של עם ישראל. המצב הזה היה דומה לימי אליהו הנביא,

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לְנָבִיאֵי הַבַּעַל, בַּחֲרוּ לָכֶם הַפֶּר הָאֶחָד וְעֲשׂוּ רֵאשִׁינָה, כִּי אַתֶּם, הַרְבִּים ; וְקִרְאוּ בְשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם, וְאַשׁ לֹא תִשִּׁימוּ. וַיִּקְחוּ אֶת-הַפֶּר אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם, וַיַּעֲשׂוּ, וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁם-הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד-הַצֹּהָרִים לְאִמּוֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ, וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה ; וַיִּפְסְחוּ, עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְהִי בַצֹּהָרִים וַיִּהְיֶה בָהֶם אֱלֹהֵינוּ, וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְקוֹל-גָּדוֹל כִּי-אֱלֹהִים הוּא--כִּי שִׁיחַ וְכִי-שִׁיג לוֹ, וְכִי-דָרַךְ לוֹ ; אוֹלֵי יִשָּׁן הוּא, וַיִּקְחָ. וַיִּקְרְאוּ, בְּקוֹל גָּדוֹל, וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמְשֻׁפָּטִים, בַּחֲרָבוֹת וּבַרְמָחִים--עַד-שֶׁפָּךְ-דָּם, עֲלֵיהֶם.

מלכים א יח. כה-כח

מיכה מסיים את הפסוק והפרק עם המילים, ; בַּשָּׁבֶט יָכוּ עַל-הַלְחִי, אֵת שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל. לַמִּדְנָה כִּבְרָה שֶׁהַפְּסוּק הַזֶּה עוֹסֵק בַּתְּקוּפָתוֹ שֶׁל הַרְמוּמָאִים, לְכֵן הַשְּׂאֵלָה שְׁחִיבָתָהּ לְהִשְׂאֵל הִיא- מִי הִיָּה הַשׁוֹפֵט שֶׁל יִשְׂרָאֵל? שְׂאֵלָה נוֹסֶפֶת הִיא מִה קָרָה לוֹ?

מצודת דוד אומר,

"וּבִימֵי הַגּוֹלָה הֵינּוּ נִבְזִים בְּעֵינֵיהֶם, וְאֶפִּילוּ אֵת שׁוֹפֵט יִשְׂרָאֵל הַכּוֹ בַּשָּׁבֶט עַל הַלְחִי וְהוּא מַכַּת בַּזִּיּוֹן, וְכֵן נֹאמַר 'יִתֵּן לְמַכְהוֹ לְחִי יִשְׁבַּע בַּחֲרָפָה' (אִיכָה ג.ל.)"

הַתְּשׁוּבָה לְשְׂאֵלָה הַשְּׁנִיָּיה הִיא שֶׁהַשׁוֹפֵט שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָבַל מַכַּת בַּזִּיּוֹן וַחֲרָפָה אֲבָל עַדִּין לֹא יָדוּעַ- מִיָּהוּ שׁוֹפֵט יִשְׂרָאֵל? כַּדִּי לְעִזּוֹר לָנוּ לְעֲנוּת עַל הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְעַבּוֹר לְפָרֵק הַבֵּא, פָּרֵק ה.

אִין סִפֵּק שֶׁהַפָּרֵק הַזֶּה עוֹסֵק בְּעֲנִיִּינִים מְשִׁיחִים. בַּפְּסוּק בַּמִּכָּה מְשׁוּוּה עַל יְדֵי מִשַׁל אֵת הַגְּלוּת הַסּוֹפִית לְאִשָּׁה יוֹלְדָה. לְמִרְוֹת הַכְּאָבִים הַקְּשִׁים, הַתּוֹצֵאָה הִיא נִפְלְאָה. בְּאוֹתוֹ אֹפֵן תְּסִתִּים הַגְּלוּת. יִהְיוּ כְּאָבִים חֲזָקִים מְאֹד אֲבָל בְּסוּף תְּבוּאָה הַגְּאוּלָּה וַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ.

הַפָּרֵק פּוֹתַח,

וְאַתָּה בֵּית-לֶחֶם אֶפְרָתָה, צִעִיר לְהֵיטֵב בְּאַלְפֵי יְהוּדָה--מִמֶּנּוּ לִי יֵצֵא, לְהֵיטֵב
מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל; וּמוֹצְאֵתוֹ מִקְדָּשׁ, מִימֵי עוֹלָם.

מיכה ה.א

כל הפרשנים מסכימים שיש קשר בין הפסוק הזה למשיח, אבל מהו
הקשר? מצודת דוד אומר

"... שאין הכוונה לומר, שהמלך בעצמו יולד בבית לחם, אבל
מוצאותיו מבית לחם מימים קדמונים מימי דוד המלך אבי המשפחה,
אם כן מקור מחצבת המשיח הוא מבית לחם ולא הוא בעצמו."

בוודאי שמקור מחצבת המשיח היא מבית לחם, אבל האם סביר להניח
שהמשיח עצמו גם נולד שם? מדוע הפרשנים מדגישים את הנקודה
הזאת כל כך חזק? איפה ההוכחה מהפסוק עצמו? לב הפסוק מגלה
מסקנה שונה לגמרי.

הנושא העיקרי של הפסוק הוא "מושל בישראל". רש"י צודק
באומר,

"משיח בן דוד, וכן הוא אומר (תהלים קיח, כב) 'אבן מאסו הבונים'.

העובדה שהפסוקים הללו (מיכה ד. יד וה. א) מראים ששופט ישראל
ומושל ישראל הם אותו איש, מלך המשיח. לכן מצודת דוד טועה, בית
לחם הוא מקום לידתו של משיח עצמו.

בית לחם נזכרת בספר בראשית בפרק לה,

וּתְמַת, רְחֵל; וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, הוּא בֵּית לֶחֶם.

בראשית לה. יט

וגם בפרק מח,

נְאֻמֵי בְבֹאֵי מִפְדּוֹן, מִתָּה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ, בְּעוֹד כְּבֵרֶת-אֶרֶץ, לְבֵאֶת אֶפְרַתָּה; וְנֶאֱקָבְרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת, הוּא בֵּית לָחֶם.

בראשית מח.ז

איך הפסוקים הללו רלוונטיים לעניין שלנו? ירמיהו הנביא נותן את התשובה,

כֹּה אָמַר יְהוָה, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים--רַחֵל, מִבֶּכֶה עַל-בְּנֵיהָ; מֵאֲנָה לְהִנָּחַם עַל-בְּנֵיהָ, כִּי אֵינֶנּוּ. כֹּה אָמַר יְהוָה, מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי, וְעֵינַיִךְ, מִדְּמָעָה: כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֶתְךָ נְאֻם-יְהוָה, וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ-תִּקְוָה לְאַחֲרֵיתֶךָ, נְאֻם-יְהוָה; וְשָׁבוּ בְנִים, לְגִבּוֹלָם.

ירמיהו לא. יד-טז

ירמיהו מבהיר שבמקום שרחל אמינו נפטרה תהיה תקווה לעתיד לבוא, במילים אחרות הגאולה! מי יביא את הגאולה? משיח צדקינו. לכן זה הגיוני לחשוב שהקשר בין בית לחם זה לא רק ייחוס בית דוד אלא גם כמקום לידתו של משיח. זאת משמעותה של המילה, "מִמֶּנֶךָ".

הפסוק ממשיך, "מִמֶּנֶךָ לִי יֵצֵא, לְהִיּוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל". מה המילה "לי" מגלה? יש שתיים אפשריות,

(א) בשבילי, משמעות היא שהמשיח מבצע את עבודת השם (כשליח) כדי להשלים את רצון הקב"ה-הגאולה.

(ב) של הקב"ה, כלומר שיש יחסים מיוחדים בין משיח לקב"ה.

אין ספק שמשיח הוא שליח הקב"ה אבל יתר הפסוק תומך בפרוש "ב". המילה הבאה "יצא". מופיעה פעמיים בפסוק הזה, "מִמֶּנֶךָ לִי יֵצֵא, לְהִיּוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל; וּמוֹצְאֶתְיוֹ מִקְדָּשׁ, מִיְמֵי עוֹלָם." בשימוש השני כל הפרשנים מסכימים שהמילה מוֹצְאֶתְיוֹ משמעותה מקור תולדות בית דוד. אז מדוע השימוש הראשון הוא גם אודות מקור ייחוס של המשיח? המסקנה היא שמקורו של המשיח הוא מהקב"ה.

הפסוק מסיים באופן שתומך בפירוש הזה, "ומוֹצֵאֶתְיוּ מִקֶּדֶם, מִיְמֵי עוֹלָם." רש"י כתב על המשפט הזה, "לפני שמש ינון שמו" פירושו, "לפני השמש יתקיים את שמו" רש"י הבין שיש משהו מיוחד מאוד במשיח, היינו מוצאו של המשיח התרחש לפני בריאת העולם. גמרא גם מסכימה עם זה ואומרת,

"שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן תורה ותשובה וגן עדן וגיהנם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח"

הגמרא מצהירה על משיח שנברא, אבל מיכה מדגיש שאף על פי שהמשיח נולד בבית לחם, המשיח עצמו יצא מן הקב"ה ("מִמֶּנִּי לִי יֵצֵא"). מה משמעותן של המילים האלו?

אנחנו נחקור את העניין הזה בע"ה במאמר הבא.